

XX ASR IKKINCHI YARMIDA BAHRAYN HIKOYANAVISLIGINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Mohira Qurbonqulova

Alfraganus universiteti,

4- bosqich AF-2202 arab guruhi talabasi

fil.f.n., dots. Sh. I. Ahmedova

Annotatsiya. Ushbu maqolada Fors Ko‘rfazi arab mamlakatlaridan biri bolgan Bahrayn adabiyoti xususida so‘z yuritilgan. Shuningdek, qisqa davr mobaynida Bahrayn adabiyotida jadallik bilan turli xil oqimlar, yo‘nalishlar vujudga kelganligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Fors Ko‘rfazi, Bahrayn, XX asr ikkinchi yarmi, hikoyanavislik, Xalaf Ahmad Xalaf, Muhammad al –Majid, realizm, modernizm.

Аннотация. В данной статье рассматривается литература Бахрейна — одной из арабских стран Персидского залива. Также освещается тот факт, что за сравнительно короткий период в бахрейнской литературе стремительно сформировались различные литературные течения и направления.

Ключевые слова: Персидский залив, Бахрейн, вторая половина XX века, новеллистика, Халаф Ахмад Халаф, Мухаммад аль-Маджид, реализм, модернизм.

Abstract . This article discusses the literature of Bahrain, one of the Arab countries of the Persian Gulf. It also highlights the rapid emergence of various literary movements and trends in Bahraini literature within a short period of time.

Keywords: Persian Gulf, Bahrain, second half of the 20th century, short story writing, Khalaf Ahmad Khalaf, Muhammad al-Majid, realism, modernism.

Zamonaviy Bahrayn adabiyoti Fors Ko‘rfazida joylashgan boshqa arab mamlakatlari singari endigina rivojlanish hamda jahon adabiyotiga chiqish

jarayonini boshidan kechirayapti. Zamonaviy tushdagi adabiy jarayon yoʻliga Fors koʻrfazi davlatlari XX asr ikkinchi yarmidan boshlabgina qadam tashlashganliklariga qaramasdan, hozirda u jadal bilan rivojlanmoqda. Bunga sabab qilib, hozirgi zamonaviy sharoitlarda jahon adabiyoti boshidan kechirgan tajribalarini keng axborot texnologiyalari orqali olish mumkinligini olishimiz mumkin¹¹¹.

Nisbatan qisqa davr mobaynida Bahrayn adabiyotida tezlik bilan turli xil oqimlar, yoʻnalishlar vujudga kelyapti. Hali bir adabiy oqim toʻliq shakllanib ulgurmasidan oldin, uning oʻrniga boshqasi paydo boʻlyapti, natijada, uning mavzusida Misr, Suriya, Livan davlatlarida boʻlgani kabi oʻzgacha bir jarayon yuzaga kelyapti.

XX asrning 50-60-yillarida Bahrayn zamonaviy novellistikasida boshqa janrlar bilan bir qatorda, realistik yoʻnalishlar ham mavjud edi. Bu Bahraynda neft topilganidan soʻng yuz bergan keskin oʻzgarishlar, ulkan iqtisodiy – ijtimoiy rivojlanishlarni toʻgʻri qabul qila olmaslik, tez hazm qila olmaslik natijasi sifatida qaraladi. Shu paytning oʻzida realizmning shunday yoʻnalishi ham paydo boʻldi-ki, u bor ijtimoiy sharoitlarni inobatga olgan holda insonning uni oʻrab turgan borliq bilan boʻlgan munosabatini aks ettirishga urinadi. Shu asrning 70-yillariga kelib, Bahrayn adabiyotida yuqorida koʻrsatib oʻtilgan oqimlarning modernizm gʻoyalari bilan jipslashishi kuzatiladi. Bunday vaziyatdan foydalangan yosh adabiyotshunoslar ularni oʻrab turgan, tez surʼatlar bilan oʻzgarib borayotgan dunyoni, unga boʻlgan oʻz munosabatlarini oqqa koʻchirishga urindilar.

Neft manbalarining topilishidan ilgari Bahrayn madaniyati arab – musulmon madaniyati asosida tashkil topgan edi. Bahrayn madaniyatida Islom dini va u bilan bogʻliq qadriyatlar, aholi hayot tarzi oʻz aksini topgan¹¹². Qadimda va hozirda ham

¹¹¹ Sh.Ahmedova. Formation and improvement of realistic story in Kuwait and Bahrain literature. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences

Volume 2 | Special Issue 6 June 2022, ISSN: 2181-1784. (SJIF 2022: 5.947).- P.410

¹¹² Sh. Ahmedova. NARRATIVE PROSE IN THE ARAB COUNTRIES OF THE PERSIAN GULF AND FEATURES OF ITS ACCELERATED DEVELOPMENT. Literary Imagination. Issue 3 (2), Oxford University Press 2017. -P.752

butun arab mamlakatlari uchun yagona bo'lgan milliy adabiy til arab dunyosini vujudga keltiradi, bu til ularni har doim o'zaro bog'lab kelgan va bu holat adabiyotda ham yaqqol ko'zga tashlanadi. Bundan tashqari Bahrayn yana boshqa bir guruh bilan aloqador-ki, bu – Fors ko'rfazi mamlakatlaridir. Umumiy mentalitet, qadriyatlar, bir-biriga o'xshab ketadigan udumlar, qarashlar, axloq normalari ularni o'zaro birlashtiradi.

Bahrayn ob-havosi, tabiiy sharoitlari qattiq bo'lganligi sababli, uning aholisining hayoti faqatgina hayot uchun zaruriy hom-ashyolarni topish, kun kechirishga qaratilgan edi va o'z-o'zidan bunday sharoitlarda madaniyat, san'at masalalariga e'tibor qaratilmasdi. Albatta, ma'lum bir shaxslar adabiyot bilan, xususan, she'riyat bilan shug'ullanishardi, lekin, ular ozchilikni tashkil qilgan.

XX asr 80-90 yillariga kelib Bahraynda hikoyanavislik ham rivojlandi. Zamonaviy iste'dodli hikoyanavislar qatoriga Muhammad Majidni ham qo'shish mumkin¹¹³. Adabiyotda realizm tarafdori bo'lgan, zamonaviy Bahrayn novellasining asoschisi Xalaf Ahmad Xalafdan farqli ravishda Muhammad al – Majid hayot mazmunini izlayotgan insonning ichki dunyosiga o'z e'tiborini qaratadi. Bu yo'nalish Bahrayn adabiyotida juda ham kuchlidir, bu haqda G'arb adabiyoti ta'siri ostida bo'lgan Omin Solihning ijodi ham dalolat beradi. Muhammad Majidning qarashlari u o'zi e'lon qilgan "Hayot ma'nosizdir, har bir inson unga o'zi ma'no bersin" shiorida o'z ifodasini topdi. Uning "Qayg'uli simfoniya dan lahzalar" deb nomlangan novellalar to'plamidagi qahramonlar o'z maqsadiga erishish yo'lida, avvalambor, muhabbatga erishishda mag'lubiyatga duch keladilar. Ular o'zlarini jamiyatga, atrofdagilarga qarshi qo'yadilar va yolg'izlikdan iste'rob chekadilar. Qahramonning ruhiy azoblarini chuqurroq ochib berish, uni hayot bilan qarshiligini ko'rsatish maqsadida metaforik obrazlardan foydalanadi. Muhammad al -Majid qofiyali nasrda yozilgan "Tarix tubidan 3 qo'shiq" deb nomlangan hikoyalar to'plamining muallifidir¹¹⁴.

7. – ص. 1981 غلوم ابراهيم عبد الله. القصة القصيرة في الخليج العربي. الكويت والبحرين. مطبعة الارشاد. بغداد، 113

15. – ص. 1981 غلوم ابراهيم عبد الله. القصة القصيرة في الخليج العربي. الكويت والبحرين. مطبعة الارشاد. بغداد، 114

Zamonaviy Bahrayn hikoyanavisligining rivojlanishi realistik hikoyalar asoschisi hisoblangan Muhammad Abdul Malikning nomi bilan uzviy bog‘liqdir. U “Biz quyoshni sevamiz” va “Furgon egasining o‘limi” deb nomlangan hikoyalar to‘plamining muallifidir. Muhammad Abdul Malik asosan shahar va qishloqlarda yashayotgan, zulm va savodsizlikka muvaffaqiyatsiz qarshi chiqayotgan qashshoq va qambag‘allar taqdiri haqida yozadi. Muallif o‘z qahramonlarining harakatlari va voqealarini batafsil tasvirlaydi. Muhammad Abdul Malikning ijodida shaxsning “beganalashishi” mavzusi ham mavjud. “Kamalak” deb nomlangan hikoyada yozuvchi ziyoli inson obrazini yaratganida jamiyat va o‘z-o‘zi bilan konfliktida bo‘lgan qahramonning ikkilanishini ko‘rsatadi. Uning qahramoni o‘zining ruhiy inqirozi sababini tushunishga besamara foyda qiladi.

Muhammad Abdul Malik romannavis sifatida ham mashhurdir. 1980yilda uning “Yonayotgan ko‘mir” deb nomlangan romani nashr etildi. Romanda u dialogdan keng foydalanadi, bunda dialog uzuq–uluq bo‘lib, bu dialogni tasvirlanayotgan voqealar bilan bog‘lash qiyin. Bu esa o‘z navbatida, asarni tushunilishini qiyinlashtiradi.

Muallif ko‘p narsa haqida ishchilarning taqdiri, ularning pudratchilar bilan munosabati, mamlakatdagi ish to‘xtatish harakati haqida hikoya qilib berishga harakat qiladi.

Darhaqiqat, Muhammad Majid hamda Muhammad Abdul Malik¹¹⁵ hikoyalari orqali hududdagi xalqni bezovta qilgan hayotiy kolleziyalar va ijtimoiy hodisalar haqida yetarli darajada tasavvurga ega bo‘lish mumkin. Bu adiblar qaysi bir badiiy uslubga yondoshmasinlar, ular real zamindan uzilmas edilar. Ular ijodida o‘quvchini ko‘p jalb etadigan narsa bu - yorqin obraz suratlarini muayyan tarixiy shart - sharoitlar bilan chegarlangan turli voqeliklar asosida qurilganligidir.

3. — ص. 1986 الشباط عبد الله احمد. ادباء في الخليج العربي. — الكويت، دار الوطنية الجديدة للنشر و التوزيع الرياض، 115

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, XX asr 80-yillarda Bahrayn adabiyoti ancha takomillashdi, unda tashqi muhit tasviri bilan insonning ichki dunyosini ko'rsata oladigan, psixologik tahlilga tayangan asarlar yaratildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. غلوم ابراهيم عبد الله. القصة القصيرة في الخليج العربي. الكويت و البحرين. مطبعة الارشاد. بغداد، 1981. 735. – ص.
2. الشباط عبد الله احمد. ادباء في الخليج العربي. – الكويت، دار الوطنية الجديدة للنشر و التوزيع 1986. 357. – ص. الرياض،
3. Sh.Ahmedova. Fors Ko'rfazi arab mamlatkatlari adabiyoti. O'quv qo'llanma. T.,2021. 188b.
4. Sh.Ahmedova. Formation and improvement of realistic story in Kuwait and Bahrain literature. Oriental Renaissance: Innovative,educational, natural and social sciences Volume 2 | Special Issue 6 June 2022, ISSN: 2181-1784. (SJIF 2022: 5.947).- P.410-417
5. Sh. Ahmedova. NARRATIVE RPOSE IN THE ARAB COUNTRIES OF THE PERSIAN GULF AND FEATURES OF ITS ACCELERATED DEVELOPMENT. Literary Imagination. Issue 3 (2), Oxford University Press 2017. -P.752- 760
6. Turdiyeva Y. Character in a work of art Elektron International conference on multidisciplinary science (xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya) Volume – 1, Issue – 6. December 2023. – B. 43-45.
7. NOSIR AL-MUTARRIZIY MEROSIDA TARJIMA NAZARIYASI VA DIDAKTIKASI: “RISALATUN FIN-NAHV” ASARI VA ZAMONAVIY TARJIMA TA'LIMI INTEGRATSIYASI. (2025). *SCIENCE TIME*, 3(5), 150-155. <https://doi.org/10.66345/stj.v3i5.4640>
8. Жўраева, М. (2022). «Ал-фавоиду-з-зиёиййа» ва «Кофия» асарларида феъл туркумининг ёритилиш принциплари. *Востоковедение*, 14(2), 58-65.
9. Toshmatova, S. (2025). Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari. *Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali*.–2025, 3(11).

10. Shoxista, M. (2023). Mahmudova Sh. A. Ijodkor va ijodiy biografiya. *Alfraganus*, (4 (4)), 47-51.
11. Хамракулова, Ш. А. (2026). КОНЦЕПТ «ЯЗЫКОВАЯ ЛИЧНОСТЬ» КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ КАТЕГОРИЯ В СОВРЕМЕННОЙ НАУЧНОЙ ПАРАДИГМЕ. «*Qazaqtaný*», (30), 133-141.
12. Toshtemirovna, G. M. (2025). USING REAL-WORLD SCENARIOS TO TEACH INTERPERSONAL COMMUNICATION SKILLS IN ENGINEERING ENGLISH COURSES. *TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR*, 1(6), 14-16.
13. Raxmonov, A. K. (2025). *Nosir al-Mutarriziyning "Risalatun fin-nahw" asarida grammatik kategoriya talqini va uning o'zbek tilshunosligidagi muqobillari*. In *Ilm-fan muammolari tadqiqotchilar talqinida: Respublika ilmiy konferensiyasi materiallari* (pp. 136–139). Alfraganus University.
14. Raxmonov, A. K. (2025). *Nosir al-Mutarriziyning "Risalatun fin-nahw" asarining Fransiya Milliy kutubxonasida saqlanayotgan qo'lyozma nusxalari: Tekstologik va metodologik tahlil*. *Oriental Journal of Philology*, 6(13), 588–599. <https://doi.org/10.37547/supsci-ojp-06-13-60>
15. Жураева, С. Х. (2024). Interaction of youth slang and cultural values of the people. *Multidisciplinary and Multidimensional Journal*, 3(4), 119-126.
16. Жураева, С. Х. (2024). ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МОЛОДЁЖНОГО СЛЕНГА В РУССКОМ ЯЗЫКЕ. *XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYALAR*, 1(2), 531-536.
17. Jurayeva, N. (2023). Mumtoz she'riyatda Bobur g'azallarining poetik xususiyatlari. *Alfraganus*, (1 (1)), 30-34.
18. Jurayeva, N. G. (2022). O 'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA BAYT POETIKASI TUSHUNCHASINING TUTGAN O 'RNI VA TIPALOGIK ASOSLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(11), 729-733.